

УДК : 159.92.

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12\(66\)-2399-2411](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66)-2399-2411)

Лебединський Едуард Броніславович кандидат психологічних наук, доцент, кафедри психології та педагогіки «Одеського державного університету внутрішніх справ», м. Одеса, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Ткач Петро Степанович магістрант інституту права та безпеки спеціальності 053 психологія «Одеського державного університету внутрішніх справ», м. Одеса

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі постає як складний, багатовимірний і динамічний психологічний феномен, що формується під впливом специфічних умов професійної діяльності, високого рівня відповідальності, постійної загрози життю та необхідності функціонування в режимі колективної взаємозалежності. Вона охоплює систему соціально-психологічних процесів і механізмів, які забезпечують ефективність спільної діяльності, згуртованість підрозділу, узгодженість дій та підтримання психологічної стійкості військовослужбовців у складних і часто екстремальних умовах служби. У контексті сучасних військових викликів, пов'язаних із тривалими бойовими діями, підвищеним рівнем бойового стресу, морально-психологічним виснаженням та трансформацією Збройних сил України, проблема наукового осмислення психологічних характеристик міжособистісних взаємин у військовому колективі набуває особливої актуальності. Від якості соціальної взаємодії залежить не лише ефективність виконання бойових завдань, а й збереження психічного здоров'я, рівень адаптації та здатність військовослужбовців протистояти деструктивному впливу стресових і травматичних чинників. Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі включає комунікативні, емоційно-регулятивні, когнітивні та мотиваційні компоненти, що перебувають у тісному взаємозв'язку. Комунікативний компонент забезпечує чітку передачу інформації, формування взаєморозуміння та координацію дій у бойових і повсякденних ситуаціях. Емоційно-регулятивний компонент проявляється у здатності військовослужбовців керувати власними емоційними станами, підтримувати емоційну стабільність та надавати взаємну психологічну підтримку побратимам. Когнітивний компонент пов'язаний із формуванням спільних уявлень про завдання, норми та цінності військового колективу, а

мотиваційний – із готовністю діяти в інтересах групи, дотримуватися дисципліни та проявляти відповідальність за спільний результат. До ключових психологічних характеристик міжособистісної взаємодії у військовому середовищі належать механізми соціальної ідентифікації та групової згуртованості, що сприяють формуванню почуття «ми», колективної відповідальності та лояльності до підрозділу. Важливу роль відіграють феномени військової довіри та взаємної залежності, які зумовлюють готовність покладатися на інших у ситуаціях ризику. Значущими є також когнітивні моделі сприйняття «свого» і «чужого», що впливають на внутрішньогрупову солідарність і ставлення до зовнішніх суб'єктів. Окреме місце займають процеси емоційної регуляції та колективні способи подолання стресу, які допомагають знижувати напруження та запобігати психологічному виснаженню. Зрілі та конструктивні механізми міжособистісної взаємодії підтримують внутрішню рівновагу військовослужбовця, сприяють зниженню ризиків дезадаптації, міжособистісних конфліктів і деструктивних форм поведінки, а також підвищують загальну ефективність бойової діяльності. Таким чином, міжособистісна взаємодія у військовому середовищі виступає системоутворювальним психологічним чинником, що поєднує індивідуальні й групові ресурси особистості та забезпечує стійкість військового колективу в умовах підвищеної небезпеки.

Ключові слова: військовослужбовці, міжособистісна взаємодія, групова згуртованість, військова комунікація, соціальна ідентифікація, довіра, психологічна стійкість, стрес, бойова діяльність.

Lebedinsky Eduard Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Psychology and Pedagogy, Odessa State University of Internal Affairs, Odesa, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Tkach Petro master's student at the Institute of Law and Security, specialty 053 Psychology, Department of Psychology and Pedagogy, Odessa State University of Internal Affairs, Odesa

PSYCHOLOGICAL DIMENSION OF INTERPERSONAL INTERACTION IN THE MILITARY ENVIRONMENT

Abstract. Interpersonal interaction in the military environment is a complex, multidimensional, and dynamic psychological phenomenon shaped by specific professional conditions, a high level of responsibility, constant threats to life, and the need to function in a mode of collective interdependence. It encompasses a system of socio-psychological processes and mechanisms that ensure the effectiveness of joint activities, unit cohesion, coordination of actions, and maintenance of psychological

stability of military personnel in difficult and often extreme conditions of service. In the context of modern military challenges associated with prolonged combat operations, increased levels of combat stress, moral and psychological exhaustion, and the transformation of the Armed Forces of Ukraine, the problem of scientific understanding of the psychological characteristics of interpersonal relationships in a military collective is becoming particularly relevant. The quality of social interaction determines not only the effectiveness of combat missions, but also the preservation of mental health, the level of adaptation, and the ability of military personnel to withstand the destructive influence of stressful and traumatic factors. Interpersonal interaction in a military environment includes communicative, emotional-regulatory, cognitive, and motivational components that are closely interrelated. The communicative component ensures clear transmission of information, the formation of mutual understanding, and coordination of actions in combat and everyday situations. The emotional-regulatory component manifests itself in the ability of military personnel to manage their own emotional states, maintain emotional stability, and provide mutual psychological support to their comrades. The cognitive component is associated with the formation of common ideas about the tasks, norms, and values of the military collective, while the motivational component is associated with the willingness to act in the interests of the group, maintain discipline, and demonstrate responsibility for the common result. Key psychological characteristics of interpersonal interaction in a military environment include mechanisms of social identification and group cohesion, which contribute to the formation of a sense of “we,” collective responsibility, and loyalty to the unit. The phenomena of military trust and mutual dependence play an important role, determining the willingness to rely on others in risky situations. Cognitive models of perception of “us” and “them” are also significant, influencing intragroup solidarity and attitudes toward external actors. Emotional regulation processes and collective ways of coping with stress, which help reduce tension and prevent psychological exhaustion, occupy a special place. Mature and constructive mechanisms of interpersonal interaction maintain the internal balance of military personnel, contribute to reducing the risks of maladjustment, interpersonal conflicts, and destructive forms of behavior, and increase the overall effectiveness of combat operations. Thus, interpersonal interaction in the military environment acts as a system-forming psychological factor that combines individual and group resources of the personality and ensures the stability of the military collective in conditions of increased danger.

Key words: military personnel, interpersonal interaction, cohesion, military communication, social identification, trust, resilience, stress, combat performance.

Постановка проблеми. Сучасне військове середовище характеризується підвищеною динамічністю, невизначеністю, постійною зміною оперативної ситуації та впливом екстремальних чинників. У таких умовах міжособистісна

взаємодія військовослужбовців стає критичним компонентом їхньої професійної діяльності, оскільки визначає не лише ефективність виконання бойових завдань, а й психологічну безпеку, рівень згуртованості, мотивацію до служби та здатність долати стресові стани.

Військова взаємодія формується в умовах високої відповідальності, обмеженого часу для ухвалення рішень, загрози життю, необхідності швидко адаптуватися до змін. У таких ситуаціях навіть мінімальні порушення комунікації або довіри між військовослужбовцями можуть призводити до зниження координації, появи конфліктів, відчуття небезпеки й дезадаптивних реакцій.

Військовий колектив є специфічною малою групою, де міжособистісні стосунки нерозривно пов'язані з професійними ролями, субординацією, дисципліною й нормами військової культури. Основою бойової взаємодії виступають групові механізми: спільна мета, почуття «ми», взаємна підтримка, емоційна згуртованість та здатність до колективної регуляції поведінки.

Однак сучасні соціально-політичні реалії – війна, модернізація ЗСУ, ротації, постійний контакт із травматичними подіями – створюють умови, що ускладнюють становлення конструктивної взаємодії. Це актуалізує потребу у глибшому розумінні психологічних характеристик міжособистісних процесів, їх впливу на емоційний стан, адаптацію та професійну ефективність військових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі постає як складне багаторівневе психологічне утворення, що охоплює систему когнітивних, емоційних, мотиваційних і комунікативних механізмів, які забезпечують узгодженість дій, стійкість особистості та згуртованість підрозділу в умовах підвищеної небезпеки. Військовий колектив, на відміну від будь-якої іншої малої групи, формується у контексті постійного контакту з ризиком, високої моральної відповідальності, дефіциту часу та необхідності ухвалювати рішення в умовах невизначеності. Тому міжособистісна взаємодія тут набуває екзистенційного виміру: вона визначає не лише ефективність професійної діяльності, а й безпосередньо впливає на збереження життя, почуття безпеки та внутрішню цілісність військовослужбовців.

У сучасному військовому просторі, позначеному інтенсивною трансформацією Збройних сил України, бойовими діями та гуманітарними викликами, проблема якісної взаємодії між військовими стає фундаментальною. Як показують дослідження українських психологів І. Приходька, О. Хмель, В. Осьодла [8; 9; 12], психологічна структура військового колективу формується не стихійно, а через систему соціальних, комунікативних і смислових зв'язків, що визначають готовність військовослужбовців до спільної дії, взаємної підтримки й адаптації до екстремальних умов. З огляду на це, міжособистісна взаємодія виступає не як периферійне явище, а як центральний механізм організації військового життя, що опосередковує дисципліну, боєздатність, моральний дух і психологічну стійкість особового складу.

Сучасні дослідження військової психології підкреслюють, що міжособистісна взаємодія у військових підрозділах ґрунтується на кількох ключових психологічних характеристиках. Передусім це соціальна ідентифікація, яка забезпечує формування почуття належності до групи, спільної мети та відповідальності за результат. За концепцією соціальної ідентичності Г. Таджфела і Дж. Тернера [19], людина у стресових умовах тяжіє до максимального злиття з групою, оскільки лише колектив забезпечує відчуття психологічної безпеки. У військовому середовищі цей процес посилюється: військовослужбовець не просто ототожнює себе зі спільнотою – він приймає групову норму як внутрішній моральний орієнтир. Саме тому, як підкреслюють О. Романишин та В. Марченко [6; 10], почуття «ми» у військових підрозділах набуває стратегічного значення, оскільки воно визначає готовність до координації дій, взаємної підтримки та самопожертви.

Другим фундаментальним компонентом є військова довіра, що формується через спільний досвід служби, ризику й відповідальності. Довіра у військовому підрозділі має не лише емоційний чи комунікативний характер, а екзистенційний: вона передбачає впевненість у тому, що товариш виконає свої дії точно, вчасно й у відповідності до спільної мети. Американські дослідники А. Adler, Т. Britt та Р. Bartone [13; 14; 15] відзначають, що довіра в умовах бойових дій стає аналогом «психологічного щита», який знижує рівень стресу, нормалізує фізіологічні реакції та підвищує здатність до адаптації. Українські вчені, зокрема Ю. Блінов та О. Тімченко [1; 11], доповнюють, що довіра у військовому колективі нерозривно пов'язана з відчуттям взаємної залежності: кожен усвідомлює, що саме від злагодженості взаємодії залежить виконання бойового завдання і збереження життя.

Важливою характеристикою міжособистісної взаємодії є комунікація, яка у військовому середовищі виконує не лише інформативну, а й регулятивну, емоційну та координаційну функції. Спілкування між військовослужбовцями не може бути хаотичним, нечітким чи багатозначним, адже навіть незначна комунікативна помилка може спричинити дезорганізацію підрозділу. Як зазначає І. Приходько [9], військова комунікація – це система закодованих знаків, правил і смислів, які забезпечують відтворюваність дій, синхронізацію поведінки та зниження невизначеності в умовах стресу. Ефективна комунікація зменшує тривожність, підтримує психологічний тонус і створює умови для стабільності групи.

Однак міжособистісна взаємодія у військовому середовищі має й потенційні ризики. Серед деструктивних факторів особливо небезпечними є внутрішньогрупові конфлікти, токсичне лідерство, «кастовість», професійне вигорання, емоційна холодність чи втрата емпатії. Зауважує О. Тімченко [11], хронічний бойовий стрес формує тенденцію до спрощення соціальних схем, що може

спричинити жорсткість у спілкуванні, зростання агресії чи уникання контактів. Втрата емоційної чутливості, хоча й іноді необхідна в бойовому контексті, у довгостроковій перспективі руйнує механізми взаємної підтримки й може призвести до зниження згуртованості колективу.

Особливу роль у формуванні якісної взаємодії відіграє лідерство, яке задає стиль взаємин у підрозділі та визначає емоційний клімат. Психологічно грамотний командир виступає регулятором групових процесів, модератором конфліктів і носієм норм, що визначають поведінку військовослужбовців. Як стверджують військові психологи В. Марченко та О. Романишин [6; 10], ефективне лідерство ґрунтується на поєднанні особистого прикладу, комунікативної відкритості, емоційної стабільності та справедливості у взаємодії. Натомість авторитарний стиль, ігнорування потреб підлеглих або демонстративна дистанція можуть формувати атмосферу недовіри, що негативно впливає на дисципліну й психологічний стан групи.

Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі є системою, у якій переплітаються психологічні механізми соціальної ідентифікації, емоційної регуляції, довіри, комунікації та групової згуртованості. Її ефективність прямо визначає адаптацію військовослужбовця, його здатність до стійкого функціонування у стресових умовах, готовність до співпраці та виконання бойових завдань. Військовий колектив, у якому сформовані здорові міжособистісні стосунки, здатний мобілізувати ресурси, забезпечити психічну підтримку своїм членам і сприяти формуванню психологічної стійкості як індивідуального, так і групового рівнів. Навпаки, порушення взаємодії веде до підвищення конфліктності, зниження дисципліни та дезорганізації діяльності підрозділу. У цьому контексті важливим завданням сучасної військової психології є створення системи психологічної підготовки, реабілітації та підтримки військовослужбовців, спрямованої на зміцнення міжособистісних зв'язків, формування навичок конструктивної комунікації, розвитку емоційної регуляції та попередження деструктивних форм взаємодії. Ефективна міжособистісна взаємодія виступає стратегічним ресурсом, який забезпечує не лише результативність бойових дій, а й збереження людського потенціалу, підтримку морального духу та відновлення психічного здоров'я військових після завершення служби.

Мета - дослідити психологічні характеристики міжособистісної взаємодії у військовому середовищі, визначити її механізми, структурні компоненти та роль у формуванні адаптивності, згуртованості й психологічної стійкості військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу. Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі постає як складне психосоціальне явище, що ґрунтується на інтеграції когнітивних, емоційних, мотиваційних та поведінкових механізмів, які забезпечують можливість військовослужбовців діяти як злагоджена цілісність у

ситуаціях підвищеного стресу, загрози та невизначеності. Військова служба, зауважують українські дослідники І. Приходько, В. Осьодло та О. Хмель [8; 9; 12], формує унікальний контекст, у якому міжособистісні стосунки стають не лише соціальною потребою, а й професійною необхідністю, оскільки від якості взаємодії залежить успішність бойових завдань, збереження життя та психологічна стійкість підрозділу. Взаємодія у військовому колективі формується під впливом багатьох чинників: нормативно-ролевої структури, військової субкультури, рівня підготовки, емоційного стану, особистісних рис, професійного досвіду, наявності бойових травм та індивідуальних стратегій подолання стресу. Це робить військову взаємодію феноменом, що має глибоку психологічну наповненість і виявляється у здатності групи координувати поведінку, підтримувати функціональну дисципліну, здійснювати взаємний контроль і забезпечувати психологічну підтримку на всіх рівнях службової діяльності.

У військовому середовищі надзвичайно важливим є формування соціальної ідентичності, що забезпечує виникнення почуття «ми», усвідомлення спільної мети та переживання належності до групи. Теорія соціальної ідентичності Г. Таджфела й Дж. Тернера [19] у поєднанні з емпіричними даними українських військових психологів дозволяє зрозуміти, що військовослужбовець, стикаючись із екстремальним середовищем, поступово інтегрує цінності підрозділу у власну систему смислів. Це сприяє не лише узгодженості дій, а й формуванню глибинного емоційного зв'язку з побратимами, який стає одним із головних ресурсів виживання в умовах бойових дій. Чітка соціальна ідентифікація знижує рівень тривожності, підвищує стійкість до стресу, сприяє ефективності комунікації та забезпечує внутрішню стабільність групи, що неодноразово підтверджували у своїх роботах О. Романишин та В. Марченко [6; 10].

Невід'ємним компонентом міжособистісної взаємодії у військовому середовищі є довіра, зміст якої у бойових підрозділах набуває особливої ваги. Довіра визначає готовність кожного члена колективу покладатися на іншого, передбачати його поведінку, впевнено координувати дії під час загрози та ризику. Довіра ґрунтується на досвіді спільних дій, компетентності, дисципліні, надійності й відчутті відповідальності кожного члена підрозділу перед іншими. Американські дослідники А. Adler, Т. Britt та Р. Bartone [13; 14; 15] також підкреслюють, що довіра у військовому середовищі значною мірою визначає адаптацію до стресу і виступає захисним фактором проти психотравматизації, формуючи своєрідний «психологічний щит» групи. За відсутності довіри взаємодія стає механічною, що ускладнює координацію та підвищує ризик помилок у критичних ситуаціях.

Одним із фундаментальних елементів взаємодії виступає комунікація, яка забезпечує не лише передачу інформації, а й регулювання емоційних станів, координацію поведінки, підтримання групової цілісності та конструювання

спільної оперативної картини, без якої неможливе ефективне функціонування військового підрозділу. Комунікація у військовому середовищі має специфічну природу: вона завжди є стислою, точною, структурованою та спрямованою на вирішення конкретного завдання. Будь-які надлишкові або емоційно насичені повідомлення розглядаються як потенційний ризик для злагодженості дій, адже військовий контекст не допускає неоднозначності, пауз для інтерпретацій чи різночитань команд. Саме тому, як підкреслюють військові психологи [8; 9; 12], комунікація в підрозділі виконує не лише інформативну, а й потужну регулятивну функцію: вона структурує соціальну реальність військовослужбовців, задає ритм їхньої діяльності, підтримує дисципліну, сприяє синхронізації дій та формує відчуття контролю над ситуацією навіть тоді, коли зовнішні умови є хаотичними, небезпечними або непередбачуваними.

Дослідження І. Приходька [9] показують, що в умовах інтенсивного бойового стресу комунікація перетворюється на механізм зниження невизначеності, який дозволяє військовослужбовцям відновити відчуття контролю, стабілізувати емоційну напругу та забезпечити когнітивну впорядкованість ситуації. Це відбувається завдяки тому, що чіткі й одноманітні командні повідомлення нормалізують потоки інформації, знижують ризик когнітивного перевантаження та дозволяють підрозділу зберігати внутрішню узгодженість за умов зовнішнього хаосу.

Натомість порушення комунікативних каналів – зумовлені конфліктами, порушенням субординації, неясними наказами, інформаційними викривленнями чи несвоєчасним передаванням команд – здатні значно підвищити рівень стресу, провокувати дезорганізацію поведінки та ускладнювати прийняття рішень. У таких випадках військовослужбовці позбавляються ключового психологічного ресурсу – відчуття узгодженості та передбачуваності групових дій, що може призводити до хаотичних реакцій, зниження бойової ефективності та загального розбалансування підрозділу. Саме тому підтримання якісної комунікації є одним із найбільш критичних завдань у забезпеченні психологічної стійкості військових та ефективного функціонування військових підрозділів у сучасних умовах. Особливої уваги заслуговує феномен емоційної регуляції, який у військовому колективі набуває групового характеру. Бойовий стрес формує високу емоційну напругу, яку військовослужбовці не можуть ефективно долати винятково індивідуальними зусиллями. Саме тому група стає простором колективної регуляції, де через спільні дії, ритуали, жарти, міфи підрозділу, підтримувальні фрази та приклад старших військовослужбовців відбувається нормалізація емоційних станів. У роботах В. Осьодла та О. Хмеля [8; 12] наголошується, що емоційне моделювання сприяє підвищенню бойової готовності та стабілізації когнітивних процесів у стресових умовах. Групова емоційна регуляція стає важливим механізмом профілактики емоційного вигорання та підтримання психологічної стійкості.

Водночас міжособистісна взаємодія у військовому середовищі має свої деструктивні аспекти. Серед найбільш поширених ризиків варто виділити внутрішньогрупові конфлікти, напруженість між військовослужбовцями різного статусу, авторитарність або токсичність лідера, формальність комунікації, а також «кастовість» підрозділів, коли окремі групи або ролі наділяються привілейованим статусом. Дослідження О. Тімченка [11] показують, що хронічний бойовий стрес призводить до зниження емпатії та емоційної відчуженості, що може негативно позначатися на груповій згуртованості. Крім того, вплив травматичних подій нерідко провокує жорсткість поведінки, імпульсивність або агресивність, які за відсутності належної психологічної підтримки можуть трансформуватися у деструктивні форми взаємодії. Тривалий дефіцит відпочинку, незадоволення базових потреб, виснаження та втрата сенсів – фактори, які руйнують механізми підтримки та підвищують ризики конфліктності.

Нарешті, складною, але ключовою темою є роль військового лідерства як регулятора міжособистісної взаємодії. Ефективний командир виступає носієм норм, цінностей, емоційного прикладу й морального орієнтиру для підлеглих. Він визначає психологічний клімат, стиль комунікації, способи регуляції конфліктів і рівень взаємної підтримки в підрозділі. На відміну від авторитарів, які формують атмосферу страху або фрагментації колективу, лідери підтримувального типу, за твердженням В. Марченка та О. Романишина [6; 10], забезпечують високий рівень згуртованості, довіри й емоційної стабільності групи, що прямо впливає на її боєздатність.

Узагальнюючи, міжособистісна взаємодія у військовому середовищі є складною, глибоко детермінованою системою, що залежить від соціальної ідентифікації, довіри, комунікативної ефективності, емоційної регуляції та якості лідерства. Вона формує фундамент психологічної стійкості військовослужбовця, впливає на ефективність виконання бойових завдань та виступає потужним фактором, що визначає динаміку адаптації, збереження психічного здоров'я та рівень внутрішньої гармонії кожного члена військового колективу. У ситуаціях екстремального навантаження саме якісна взаємодія здатна забезпечити не лише функціональність підрозділу, а й підтримати гідність, моральний дух та життєздатність військових як особистостей.

Висновки. У результаті теоретичного аналізу встановлено, що міжособистісна взаємодія у військовому середовищі є складним, багатовимірним і динамічним психологічним феноменом, який визначає не лише ефективність службово-бойової діяльності військовослужбовців, але й рівень їхньої психологічної стійкості, згуртованості та соціально-емоційного благополуччя. Вона формується на перетині індивідуальних характеристик особистості, групових процесів, особливостей військової субкультури та екстремальних умов виконання професійних завдань.

З'ясовано, що центральними психологічними механізмами міжособистісної взаємодії у військових підрозділах є соціальна ідентифікація, групова згуртованість, комунікативна ефективність, емоційна регуляція, довіра та специфічні форми військового лідерства. Саме вони забезпечують узгодженість дій, відчуття психологічної безпеки, підтримку у стресових ситуаціях, зниження рівня бойової тривожності та формування внутрішньої стійкості особистості. Завдяки цим механізмам військовослужбовці здатні функціонувати як цілісний суб'єкт колективної діяльності, що має спільний смисл, структуровану систему норм та взаємну відповідальність.

Проаналізовано, що міжособистісна взаємодія у військовому середовищі не є статичною, а постійно трансформується під впливом службового досвіду, характеру виконуваних завдань, рівня небезпеки та емоційного навантаження. В умовах бойових операцій вона набуває екзистенційного значення, оскільки визначає збереження життя, здатність долати травматичні події та протистояти психологічному виснаженню. Групові процеси, що розгортаються у підрозділі, виступають своєрідним ресурсом стабілізації, який пом'якшує вплив надмірного стресу й сприяє формуванню адаптивних поведінкових стратегій.

Разом з тим виявлено, що порушення міжособистісної взаємодії – зниження рівня довіри, комунікативні бар'єри, внутрішньогрупові конфлікти, авторитаризм чи емоційне відчуження – створюють ризики дезадаптації, порушення дисципліни та демотивації особового складу. Такі процеси можуть призводити до втрати згуртованості, зростання конфліктності, підвищення психічної напруги, а у довгостроковій перспективі – до розвитку дезадаптивних реакцій. Міжособистісна взаємодія у військовому середовищі виступає не лише важливою характеристикою професійної діяльності, але й ключовою умовою збереження психологічного здоров'я військовослужбовців. Вона забезпечує гармонійне поєднання індивідуальних і групових ресурсів, сприяє формуванню внутрішньої цілісності та активізує механізми соціально-психологічної підтримки.

Формування конструктивної взаємодії потребує системної, цілеспрямованої та багатоаспектної роботи з боку військових психологів, командирів усіх рівнів та інституційних структур, відповідальних за професійну підготовку й морально-психологічне забезпечення особового складу. Ефективна взаємодія не виникає спонтанно – вона є результатом послідовного розвитку компетентностей, що охоплюють навички чіткої та коректної комунікації, здатність до емоційної саморегуляції, уміння долати конфліктні ситуації та використовувати їх як ресурс для зміцнення групової єдності. Важливою складовою цього процесу є створення таких умов служби, у яких військовослужбовець відчуває підтримку не лише з боку товаришів і командирів, але й відчуває структурованість, справедливість і передбачуваність інституційного середовища.

Комплексна робота військових психологів має бути спрямована на своєчасне виявлення ризиків дезадаптації, розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів, формування у військовослужбовців здатності до емоційного самоконтролю та подолання стресових станів. Командири, у свою чергу, відіграють ключову роль у формуванні психологічного клімату підрозділу: саме від їхнього стилю лідерства залежить атмосфера взаємної підтримки, ступінь відкритості комунікації та рівень згуртованості групи. Інституційна структура військової організації має забезпечувати навчальні програми, умови службового середовища та морально-психологічне забезпечення, що сприяють формуванню високої культури взаємин у підрозділі.

Зрілі форми міжособистісної взаємодії створюють фундамент бойової стійкості підрозділу, адже забезпечують не лише технічну узгодженість дій, а й психологічну готовність військовослужбовців до виконання складних, відповідальних і небезпечних завдань. Сформовані механізми довіри, підтримки та взаємної залежності знижують інтенсивність бойового стресу, полегшують адаптацію до змін оперативної ситуації та сприяють формуванню позитивної бойової мотивації. Конструктивна взаємодія виконує також розвивальну функцію: вона дозволяє військовослужбовцю зміцнювати власні ресурси, формувати нові способи подолання труднощів, відкривати для себе значущість групової підтримки та поглиблювати усвідомлення своєї ролі в колективі.

У цьому контексті міжособистісна взаємодія постає як не просто характеристика професійного спілкування, а як глибинний фактор, що детермінує якість службової діяльності, ступінь згуртованості та морально-психологічну готовність особового складу. Таким чином, міжособистісна взаємодія у військовому середовищі є справді системоутворювальним психологічним чинником, що інтегрує когнітивні, емоційні, комунікативні та соціальні процеси в єдине цілісне утворення. Саме ця інтеграція забезпечує життєздатність військового підрозділу, його адаптивність до екстремальних умов, здатність до швидкого реагування та збереження функціональної цілісності під час виконання складних бойових завдань. У сучасних умовах підвищеної турбулентності та загрозливих викликів роль якісної взаємодії зростає ще більше, адже вона стає одним із головних чинників психологічного благополуччя, стійкості та професійної ефективності військовослужбовців.

Література:

1. Блінов Ю. А. Психологічні чинники адаптації військовослужбовців до бойових дій. *Психологія і суспільство*. 2021. № 3. С. 45–58.
2. Галай О. П., Дроздов О. Ю. Соціально-психологічна стійкість військовослужбовців: фактори та умови формування. *Військова психологія*. 2022. № 2. С. 33–47.
3. Гуменюк О. Є. Психологія бойового стресу: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 228 с.

4. Діденко О. М. Морально-психологічне забезпечення військовослужбовців: сучасні підходи. Київ: НУОУ, 2019. 176 с.
5. Кіреєв С. С. Групова динаміка у військовому підрозділі в умовах екстремальної діяльності. *Вісник психології*. 2020. № 45. С. 54–68.
6. Марченко В. П. Лідерство у військовому підрозділі: психологічні засади ефективності. *Вісник Нац. академії ДПСУ*. 2019. № 1. С. 87–96.
7. Микитенко Ю. І. Психологічна згуртованість військових груп: теорія і практика. Харків: ХНПУ, 2018. 212 с.
8. Осьодло В. І. Психологічні особливості діяльності військовослужбовців в умовах бойових дій: монографія. Київ: НУОУ ім. І. Черняхівського, 2015. 312 с.
9. Приходько І. І. Психологічна підготовка особового складу до дій в екстремальних ситуаціях: монографія. Харків: НА НГУ, 2017. 256 с.
10. Романишин О. М. Групова згуртованість військових підрозділів: соціально-психологічний аспект. *Наук. вісн. ХНПУ. Психологія*. 2020. Вип. 64. С. 121–130.
11. Тімченко О. В. Психологія екстремальних ситуацій: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 284 с.
12. Хмель О. С. Психологія військової служби: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2020. 240 с.
13. Adler A. B., Britt T. W. Operational stress and soldier well-being. *Military Medicine*. 2019. Vol. 184, No. 3–4. P. e205–e210.
14. Bartone P. T. Hardiness as a predictor of performance among military personnel. *Military Psychology*. 2017. Vol. 29, No. 5. P. 1–11.
15. Britt T. W., Adler A. B., Castro C. A. *Military Mental Health: Stress, Resilience, and Interpersonal Dynamics*. Washington, DC: APA, 2018. 368 p.
16. Gross J. J. Emotion Regulation: Conceptual Foundations. In: Gross J. J. (Ed.). *Handbook of Emotion Regulation*. New York: Guilford Press, 2014. P. 3–20.
17. Shils E., Janowitz M. Cohesion and disintegration in the Wehrmacht. *Public Opinion Quarterly*. 1948. Vol. 12. P. 280–315.
18. Smith T. J., Larson G. E. Predictors of unit cohesion in military teams. *Military Behavioral Health*. 2020. Vol. 8(1). P. 23–35.
19. Tajfel H., Turner J. C. An integrative theory of intergroup conflict. In: Austin W. G., Worchel S. (Eds.). *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey: Brooks/Cole, 1979. P. 33–47.
20. Talsma A., Norris D. Combat communication effectiveness and operational success. *Armed Forces & Society*. 2021. Vol. 47(4). P. 855–872.

References:

1. Blinov, Yu. A. (2021). Psykholohichni chynnyky adaptatsii viiskovosluzhbovtiv do boiovykh dii [Psychological factors of military personnel adaptation to combat actions]. *Psychology and Society*, 3, 45–58. [in Ukrainian]
2. Halai, O. P., & Drozdov, O. Yu. (2022). Sotsialno-psykholohichna stiikist viiskovosluzhbovtiv: faktory ta umovy formuvannia [Socio-psychological resilience of military personnel: Factors and formation conditions]. *Military Psychology*, 2, 33–47. [in Ukrainian]
3. Humeniuk, O. Ye. (2016). Psykholohiia boiovoho stresu [Psychology of combat stress]. Lviv: LNU im. I. Franka. [in Ukrainian]
4. Didenko, O. M. (2019). Moralno-psykholohichne zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv: suchasni pidkhody [Moral and psychological support of military personnel: Modern approaches]. Kyiv: NUOU. [in Ukrainian]

5. Kireev, S. S. (2020). Hrupova dynamika u viiskovomu pidrozdili v umovakh ekstremalnoi diialnosti [Group dynamics in a military unit under extreme conditions]. *Bulletin of Psychology*, 45, 54–68. [in Ukrainian]
6. Marchenko, V. P. (2019). Liderstvo u viiskovomu pidrozdili: psykholohichni zasady efektyvnosti [Leadership in a military unit: Psychological foundations of effectiveness]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 1, 87–96. [in Ukrainian]
7. Mykytenko, Yu. I. (2018). Psykholohichna zghurtovanist viiskovykh hrup: teoriia i praktyka [Psychological cohesion of military groups: Theory and practice]. Kharkiv: KhNPU. [in Ukrainian]
8. Osiodlo, V. I. (2015). *Psykholohichni osoblyvosti diialnosti viiskovosluzhbovtiv v umovakh boiovykh dii* [Psychological characteristics of military activity in combat conditions]. Kyiv: NUOU im. I. Cherniakhovskoho. [in Ukrainian]
9. Prykhodko, I. I. (2017). Psykholohichna pidhotovka osobovoho skladu do dii v ekstremalnykh sytuatsiiakh [Psychological training of personnel for actions in extreme situations]. Kharkiv: NA NHU. [in Ukrainian]
10. Romanyshyn, O. M. (2020). Hrupova zghurtovanist viiskovykh pidrozdiliv: sotsialno-psykholohichni aspekt [Group cohesion of military units: Social-psychological aspect]. *Scientific Bulletin of KhNPU. Psychology*, 64, 121–130. [in Ukrainian]
11. Timchenko, O. V. (2019). Psykholohiia ekstremalnykh sytuatsii [Psychology of extreme situations]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian]
12. Khmel, O. S. (2020). Psykholohiia viiskovoi sluzhby [Psychology of military service]. Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian]
13. Adler, A. B., & Britt, T. W. (2019). Operational stress and soldier well-being. *Military Medicine*, 184(3–4), e205–e210. [in English]
14. Bartone, P. T. (2017). Hardiness as a predictor of performance among military personnel. *Military Psychology*, 29(5), 1–11. [in English]
15. Britt, T. W., Adler, A. B., & Castro, C. A. (2018). *Military mental health: Stress, resilience, and interpersonal dynamics*. Washington, DC: APA. [in English]
16. Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3–20). New York: Guilford Press. [in English]
17. Shils, E., & Janowitz, M. (1948). Cohesion and disintegration in the Wehrmacht. *Public Opinion Quarterly*, 12, 280–315. [in English]
18. Smith, T. J., & Larson, G. E. (2020). Predictors of unit cohesion in military teams. *Military Behavioral Health*, 8(1), 23–35. [in English]
19. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole. [in English]
20. Talsma, A., & Norris, D. (2021). Combat communication effectiveness and operational success. *Armed Forces & Society*, 47(4), 855–872. [in English]